

קורס ACI מס' 13: אמנות ההיגיון

שלב שני בלימודי *Pramana*, הלוגיקה הבודהיסטית

על פי שיעוריו של גשה מייקל רואק'

תרגום, עריכה והגשה

לאמה דבורה-הלה ולאמה אריה-הלה

רמת גן, יולי 2009

שיעור 5, חלק ב'

(מנדלה)

אנחנו עדיין בשיעור חמש.

מיון של דברים מנטאליים

עסקנו במיון של כל הדברים המשתנים, ומיינו אותם לדברים מנטאליים, דברים פיזיים ודברים שהם לא זה ולא זה. עכשיו אנחנו נתמקד בדברים שהם מנטאליים.

ཤེཔ་པོ་

Shepa

Shepa זה - היה לנו את זה בשיעור הראשון - זה דברים מנטאליים.

ואנחנו עכשיו נעשה את הדיון על פי האסכולה של הסוטרסטים.

חלוקה ראשונה של דברים מנטאליים: מודעות עצמית ומודעות למשהו אחר

על פי האסכולה של הסוטרסטים יש שני סוגים של דברים מנטאליים.

རང་རྒྱུ་

Rangrik

-1

གཞན་རྒྱུ་

Shenrik

אז *Rik* זה מודעות

1-*Rang* זה עצמי, אני, אני עצמי.

אז *Rangrik* זה מודעות עצמית.

1-*Shen rik*, זה מודעות של משהו אחר. למשהו אחר.

הסוטרסטים מאמינים בחלוקה הזאת. הם מאמינים שיש חלק של המיינד שמודע לעצמו וחלק אחר שמודע לשאר.

ודרך אגב, הם לא היחידים שמאמינים ככה, גם אסכולת 'רק תודעה'. אתם זוכרים, כשדיברנו עליה¹ היה לה את הקטע הזה של אמונה שיש חלק של המיינד שכל הזמן בוחן את שאר המיינד, העד הזה. אז גם להם יש את הרעיון הזה, שאיתו הפרסנגיקה לא מסכימים. הפרסנגיקה לא מסכימים עם הרעיון הזה, אבל הסוטריסטים חושבים ככה, שבו בזמן שקורה לי משהו, יש חלק של המיינד שמודע למה שקורה לי.

הפרסנגיקה, אנחנו אומרים, הם לא מסכימים. האם זה אומר שהם חושבים שאנחנו לא מודעים למה שקורה לנו? הם לא אומרים את זה. הם רק אומרים שזה לא קורה בו ברגע. הם אומרים שזה יקרה רגע אחר. בזמן אחר.

יש לי את החוויה של העט, ויש לי מודעות לעצמי חווה את העט, למשל. הפרסנגיקה יגידו שהרגע של המודעות לזה שאני חוויתי את העט יבוא שנייה אחר. וזה יהיה תמיד דדוקטיבי, זה תמיד מסקנה לוגית.

אתם זוכרים עם הדוב והעכבר²? זה הסיפור. הם אומרים שברגע שאני אוכלת את הפיצה, אחר כך הבטן שלי מלאה ואני זוכרת שנכנסתי לחנות פיצה ואני זוכרת ששילמתי וכך הלאה, ואז אני מסיקה 'אה, בטח אכלתי פיצה'. הם אומרים שהמיינד לא יכול להיות באותו רגע עסוק בשני דברים. בכל רגע ורגע המיינד רק עסוק בדבר אחד. אז אם יש לי מודעות לעצמי שאכלתי פיצה - זה יבוא אחר כך. זה מה שהם אומרים.

שאלה [המורה חוזרת על השאלה] היא שואלת 'אז מה עם השישים וארבע באצבע צרדה?' איך זה מתקשר למה שאני מתארת עכשיו?

תשובה: התיאור הזה הוא של האבהידהרמה, לא של הפרסנגיקה מדיאמיקה.

זה היה מספר אחד.

כשאנחנו עוברים ל-*Shenrik*, למודעות לדברים אחרים - ה-*Shenrik* מתבטא דרך ה-*Sem Jung*. אתם זוכרים שאמרנו שיש חמישים ואחד, ובאסכולות אחרות ארבעים ושש סם ג'ונגים? גורמים מנטאליים? אתם זוכרים, דיברנו על *Sem* ו-*Sem Jung*, גורמים מנטאליים?³

אז הגורמים המנטאליים האלה, חלק מהם כל הזמן נוכחים, ודרכם אנחנו מודעים לשאר העולם. אז זאת חלוקה אחת של דברים שהם מנטאליים.

חלוקה שנייה של דברים מנטאליים: תפיסות תקפות ובלתי תקפות.

חלוקה שנייה של דברים שהם מנטאליים,

מהקהל: זה גם לפי הסוטריסטים?

המורה: כן, התשובה היא כן.

אז קודם הייתה חלוקה ה-*Rangrik* ול-*Shenrik*, זאת חלוקה אחת.

חלוקה שנייה תהיה ל-*Tsema* ול-*Tsemin gyi lo*.

ཚད་མ།   ཚད་མིན་གྱི་ལོ།

Tsema   *Tsemin gyi lo*

Tsema אנחנו יודעים, תפיסה תקפה.

Tsemin gyi lo, זה מה שהוא לא תפיסה תקפה.

Lo זה מיינד, *Lo* זה מילה אחרת למיינד.

¹ ראה קורס 12, שיעור 3.

² ראה/י שם.

³ בחלק הראשון של שיעור זה.

Gyi זה מילת יחס.

Min זה מילת שלילה.

אז *Tsemin* זה מה שהוא לא *Tsema*. אז מיינד שהוא לא תפיסה תקפה.

ואתם שמים לב? פה, באופן שהם אומרים, הם לא עושים הפרדה בין המיינד והתפיסה התקפה, שמתם לב? הם אומרים *Tsemin gyi lo*, מיינד שהוא לא תפיסה תקפה.

בקורס 4 דיברנו על הבודהה שהפך אמיתי, שהוא עצמו הפך ל-*Tsema*. ככה כתוב שם, *Tsemar gyurpa*. בהקדמה של דיגנאגה לספר שלו, הוא כותב *Tsemar gyurpa*, "זה שהפך אמיתי", ככה אני תרגמתי, זה שהפך ל-*Tsema*.

זאת אומרת זה לא שהוא יש לו *Tsema* - הוא עצמו *Tsema*. הוא עצמו *Tsema*. הוא עצמו אהבה, הוא עצמו חמלה. זה לא שיש לו; הנה הוא והנה החמלה. הוא המימוש של החמלה, הוא המימוש של *Tsema*, של אמת, הוא אמת.

אז זאת חלוקה אחרת: למה שהוא תפיסה תקפה ומה שהוא תפיסה בלתי תקפה.

על פי אסכולת הסוטריסטים, הרוב הגדול,
כמעט כל התפיסות הרגילות שלו, נחשבות לתקפות.

דוגמה לתפיסה לא תקפה: מישהו שנמצא תחת השפעת סמים, מישהו שנמצא תחת השפעת נגיעים רוחניים חזקים, מישהו, שנגיד, נמצא בנסיעה ונדמה לו שזה העצים שנוסעים לצידי הדרך, וכך הלאה.

הגדרה של *Tsema*.

עד עכשיו לא היתה לנו הגדרה של *Tsema*, נכון? הנה הגדרה של *Tsema* לפי אסכולת הסוטריסטים.

אז אימרו אחריו: *Sardu Miluway Rikpa*

གསུམ་ལྷོ་མི་བསྐྱེ་བའི་རིག་པ།

Sardu miluway rikpa

אז *Rikpa* זה מודעות או הכרה.

Sardu זה טרייה. מי שהיה בקורס ארבע מכיר את זה, כי דיברנו על זה שמה.

Miluway זה בלתי טועה, בלתי שוגה.

טרייה ובלתי שוגה. אז *Tsema* לפי האסכולה הזו, זה תפיסה שהיא טרייה והיא בלתי שוגה.

בלתי שוגה במובן הזה שלא היינו שיכורים ולא התבלבלנו בין עכבר ועלה שרץ על הכביש וכאלה דברים.

למה טרייה? כי הם מוציאים את הזיכרון מן הכלל כאן. אם אני תופסת משהו מהזיכרון, זה לא נחשב אצלם תפיסה תקפה. היא צריכה להיות חוויה טרייה.

ושם⁴ נכנסנו לזה יותר. פה אנחנו לא נתעכב.

⁴ בקורס 4

שני סוגים של תפיסה תקפה

שני סוגים של Tsema - מות

1. תפיסה תקפה ישירה

མངུས་སུ་མ་ཚད་མ།

Ngunsum tsema

אימרו: *Ngunsum tsema*

Ngunsum פירושו ישיר.

אז יש לנו פה *Tsema* שהיא ישירה.

מה זה תפיסה תקפה ישירה?

מהקהל: כשאני אוכלת גזר.

המורה: כשאת אוכלת גזר. בדיוק. כשאני מודעת לצבע או לטעם. זו תפיסה שהיא ישירה, שהיא לא עוברת דרך תהליך של המשגה. הטעם של הגזר בפה זו תהיה תפיסה תקפה ישירה, חוויה ישירה.

2. תפיסה תקפה שמבוססת בהיגיון

ואחר כך, הסוג השני זה:

ཇེཔ་ཚད་མ།

Jepak tsema

אימרו: *Jepak tsema*

ו-*Jepak tsema* זו תפיסה שהיא מושגית. במיוחד, אבל לא רק, במיוחד כשיש תהליך של הסקה לוגית. בדרך כלל כשאומרים *Jepak tsema*, מתכוונים: בעקבות היסק לוגי, בעקבות שהגעתי למסקנה.

דוגמה

כמו למשל, הנה העט.

[כעת הלאמה מחביאה את העט מאחורי גבה]

האם יש עט?

מהקהל: כן.

המורה: כן? אתם רואים עט? לא. אבל בכל זאת אתם חושבים שיש עט. אתם מסיקים הסקה לוגית. ראייתם מה עשיתי, ולא שמעתם קול שהוא נפל, אז...

מהקהל: אם יש עשן, יש אש.

המורה: זה *Jepak tsema*.

ואנחנו אומרים ש-

מה שאנחנו תופסים באמצעות *Jepak tsema* הוא תקף כמו משהו שאנחנו רואים ב-*Ngunsum tsema*, בתפיסה ישירה.

הוא לא חזק באותה מידה, [כמו] כשאתם רואים את העט מול העיניים. אתם מנחשים שהוא שמה, למרות שפה זה לא חידה כל כך גדולה, אבל

כשאנחנו יכולים להגיע למסקנה על ריקות על סמך ההיגיון, זה לא כמו לראות ריקות ישירות, לא באותה עוצמה, אבל, מאוד מועיל, ותקף באותה מידה.

תקף באותה מידה, לא חזק באותה מידה, אבל תקף באותה מידה.

אמרנו קודם שסובייקט צריך לתפוס את האובייקט שלו על ידי **Tsema**, אז עכשיו אנחנו מפרטים. זה יכול להיות או *Ngunsum tsema* או *Jepak tsema*.

אז ברור, *Jepak tsema*, למה הכוונה? - דבר שאני יכולה להקיש את קיומו באמצעות ההיגיון שלי. זה *Jepak tsema*. אני רואה עשן וגם אם אני לא רואה את האש עצמה, אני יכולה להקיש שמוכרחה להיות שם אש. אז זה *Jepak tsema* וזה תקף. אפשר לקרוא למכבי אש על סמך זה שרואים עשן. ולהיפך - זה לא רעיון טוב לקפוץ לתוך המקום של העשן כי אולי יש שם אש מתחת, או בטוח יש שם אש מתחת.

שלושה סוגים של *Jepak tsema*.

Jepak tsema, יש לו שלושה סוגים, וזה חשוב לנו לדעת.

1. תפיסה דדוקטיבית

הסוג הראשון זה:

དངོས་སྣོབ་སྤྲུལ་ཅི་སྤྲུལ་

Ngutop jepak

Ngutop jepak - וזו תפיסה שהיא דדוקטיבית.

אז פה אני מדברת על האספקט של *Jepak tsema*, בעצם, שדיברתי עליו קודם. כי אנחנו עוד מעט נראה שיש עוד שני אספקטים. אז *Ngutop jepak tsema* זה תפיסה עקיפה שמבוססת על היסק לוגי. תפיסה שמבוססת בהיסק לוגי.

2. תפיסה על פי מוסכמה

האספקט השני, סוג שני של *Jepak tsema*:

གྲགས་པའི་ཅི་སྤྲུལ་

Drakpay jepak

ו-*Drakpa* פרושו, אולי אתם זוכרים לובסנג דרקפה? ג'ה צונגקפה לובסנג דרקפה, למה מתכוונים? המהולל. לובסנג המהולל.

מפורסם, זוהר - כאן הכוונה **ידוע**, או **על פי מוסכמה**. הרבה פעמים, בטיבטית, אותה מילה בהקשר של לוגיקה, יש לה מובן קצת שונה מאשר בהקשר אחר.

Drakpay jepak זה **מסקנה שאתם מגיעים אליה, תפיסה שיש לכם בעקבות מוסכמה**.

למשל, אם יגידו לאמריקאי Uncle Sam, הוא יבין שמתכוונים לממשלה האמריקאית, או למשרד מס ההכנסה האמריקאי, שלוקח לו את כספו. Uncle Sam לקח את הנתח שלו. הוא לא יחשוב שזה דוד, למרות ש-Uncle Sam זה יכול להיות שם של דוד, אבל הוא מבין, כי זאת המוסכמה. אז הוא הגיע למסקנה נכונה שמדובר על שלטונות המס, בגלל מוסכמה.

אצל הטיבטים, הדוגמה שהם נותנים, זה כשמדברים על **הבית של השפן**. לפי המסורת הטיבטית כשמסתכלים על הירח, הצורות שרואים שמה זה השפן. אז כשאצל הטיבטים אומרים 'הבית של השפן' הם מבינים ירח, כי זאת המוסכמה אצלם.

אנחנו צריכים לחשוב על מוסכמה פה, אני לא יודעת. תנו לי דוגמה.

מהקהל: אבל אנחנו יודעים שיש הרבה מוסכמות שגויות, כמו 'כדור הארץ שטוח', וכדומה. אז למה זה בלתי שוגה?

המורה: פה השימוש ב'מוסכמה' הוא קצת אחר, הוא "כפי שמקובל", "על פי המקובל". זה לא שאנחנו טוענים שהן נכונות בהכרח. אבל שהבנה שלנו תואמת למה שהתכוונו.

מהקהל: לינגוויסטית.

המורה: כן, כן, מוסכמה של שפה או של נוהג המקום, משהו כזה. זאת אומרת, אמרו לי Uncle Sam ואני הבנתי על מה מדברים. התפיסה שלי הייתה נכונה, למרות שאין שמה שום דוד.

כמו 'צווארון לבן', כן. אומרים אנשי הצווארון הלבן ולא דוקא מתכוונים שהם לובשים לבן. יפה מאוד. או צווארון כחול, כן. אז זה סוג שני.

3. תפיסה שמבוססת על סמכות

סוג שלישי של *Jepak tsema* זה יהיה

ཡིད་ཚེས་ཇི་སྲིད་པ།

Yiche jepak

וזה מאד חשוב.

Yiche פרושו **אמונה שמבוססת בהנמקה**.

אז כאן אנחנו מדברים על *Tsema*, על תפיסה שהיא תקפה, שהיא דדוקטיבית ושהיא מבוססת לאו דוקא על ההיגיון שלי, אלא על סמכות שאני מקבלת. אז פה אני מסתמכת על דברים שמישהו אמר, אבל האדם הזה הוא יהיה סמכות בלתי מעורערת בעיניי, כמו למשל הבודהה.

אז לפני שזה יכול להיות *Yiche jepak*, הסמכות הזאת, אני צריכה לבדוק שמה שהיא אומרת זה אמת ואז אני לוקחת את הדברים שלה כאמת. אז כדי שהבודהה יהיה סמכות כזאת בשבילי, אני צריכה קודם להשתכנע שכל מה שהבודהה אומר הוא אמת. שהוא לעולם לא משקר. ואז אם אני מסתמכת על אוטוריטה כזאת, זה יהיה סוג של *Tsema*.

בלוגיקה בודהיסטית אנחנו אומרים שזה תקף. אם אני רוצה לנמק משהו למתנגד שלי, אני יכולה להסתמך על סמכות. סמכות שבשבילי לא משקרת.

איך אני אדע שהבודהה הוא סמכות? שלושה מבחנים

אני צריכה לבדוק. הבודהה לימד אותנו איך לבדוק דברים של מורה. איך לבדוק מורה. יש שלושה מבחנים; בקורס 4 עברנו על זה די בפרוט.

למשל, הבודהה מלמד על סבל. אף אדם אחר לא לימד בצורה כל כך ברורה ומפורטת, את האמת של הסבל, בצורה שאני יכולה לאמת מתוך ההתנסות שלי. אני יכולה לבדוק את הדברים מתוך ההתנסות שלי, וכשאני רואה שהתיאור שלו הוא כל כך מדויק ומפורט, אני אומרת 'וואלה, לא משקר'. וזה אולי יתן לי צ'אנס להאמין בדברים שאני לא יכולה לאמת מתוך הניסיון שלי.

כשהוא מתחיל לדבר על ריקות, אם עוד לא ראיתי ריקות ישירות, אז אני אלך ואקשיב למה שהבודהה מספר לי על ריקות, מכיוון שקודם, [ב]מה שיכולתי לבדוק ישירות, הוא לא שיקר. לא רק שהוא לא שיקר, אלא תיאר את האמת בפרטי פרטים. מה שנותן לי לחשוב שאולי הוא צודק. אז עכשיו אני אקשיב [ל]מה שהוא מלמד אותי על ריקות.

ל- Jepak Tsema יש חשיבות רבה בדרכנו

אני יכולה עכשיו עם *Jepak tsema* לאמת דברים. אני יכולה לאמת דברים באמצעות ההיגיון שלי. כמו שאנחנו עושים עם העט, למשל. זה נותן לי הזדמנות לתפוס על ידי *Jepak tsema* דברים שאני כרגע עוד לא מסוגלת לתפוס ישירות.

ואז אנחנו עוברים הלאה, כי יש דברים שגם באמצעות *Jepak tsema* לא אתפוס. גם באמצעות ההיגיון לא אתפוס, כמו, למשל, המנגנון העדין של קארמה שהבודהה מדבר עליו, שאני אפילו באמצעות ההיגיון לא אוכל בהכרח לתפוס. אבל אחרי שרכשתי מספיק אמון בסמכות הזאת, אהיה מוכנה להקשיב ללימוד הזה, להקשיב ללימוד על חוקיות הקארמה, להתחיל לעבוד עם היומן, ואז להיווכח שזה עובד.

עם ההיגיון שלי, אני אולי לא בהכרח אבין שהמשבר בחיי הנישואין קשור לזה ששיקרתי לפני עשר שנים. אבל אם אני אחשוף את עצמי לידע, בעקבות זה שרכשתי קודם מידה מסוימת של אמון במורה הזו, ואז אני אתחיל לעבוד עם יומן - אני יכולה בסופו של דבר להגיע לידע הזה במישרין.

ייקח קצת זמן עם קארמה. אז זה *Yiche jepak*. *Yiche jepak* זה תפיסה עקיפה, לא ישירה, שמבוססת על סמכות בלתי מעוררת, בעיניי, בשבילי.

כדי שזה יהיה בכלל *Tsema*, כדי שזה יהיה *Jepak tsema*, הסמכות הזאת צריכה להיות בלתי מעוררת בשבילי. אני חייבת לבדוק אותה קודם, אחרת אני לא אוכל להגיד שזה *Tsema*, אחרת זה לא תפיסה תקפה, בשבילי. וזה חלק מאד חשוב בלימוד הבודהיסטי.

[כ] שהבודהה אומר: 'חייבים לאשש כל דבר באמצעות ההיגיון, אל תקחו את זה רק בגלל שאני אמרתי', לזה הוא מתכוון. הוא מתכוון, 'תלכו לפתח את ההיגיון שלכם ותפעילו אותו על הדברים האלה!'

אמנות האינטרפרטציה של דברי הבודהה

הרבה פעמים אבל, הבודהה פישט דברים. כי היו לו הרבה קהלים שלא היו מוכנים להסבר המלא על ריקות, כי זה הסבר שדורש הרבה חסד. הוא יכול להפחיד אנשים שלא מוכנים לו, הם יכולים להרתע ולחזור לאחור. אז הבודהה פישט דברים. הבודהה לימד אסכולות על ריקות שהן לא לגמרי נכונות.

עכשיו מה נעשה? אם הוא סמכות בלתי מעוררת, והוא עצמו אומר דברים שהם לא לגמרי נכונים, או שנראים על פניהם כסותרים? הם לא סותרים, הם נראים על פניהם כסותרים. מה נעשה?

כמו, למשל, הדוגמה המפורסמת שהבודהה אומר באיזה מקום "הרוג את אביך ואת אימך". ובמקום אחר הוא אומר שזה החטא החמור ביותר שאפשר לעשות, או אחד החמורים ביותר שאפשר לעשות. אז מה לעשות? ללכת להרוג אמא ואבא? ויש אנשים שקראו אותו בצורה כזאת. וזה מאד עצוב.

אני פעם קראתי סיפור מאוד עצוב, על חכם זן גדול ביפן, שהוא היה ראש מנזר גדול, ובאה אימו הזקנה והתדפקה על חומות המנזר; וביקשה שיכניסו אותה ויעזרו לה, כי אין לה ממה להתקיים. והנזירים רצו ללכת ולפתוח לה ולטפל בה, והמאסטר אמר 'תעזבו אותה, תשבו לעשות מדיטציה'.

לא לקחת את הדברים האלה מילולית, זה לא מה שהבודהה התכוון. הבודהה, למה הוא התכוון כאן? להרוג את אמא ואבא? הוא אמר שאם אתם לא יכולים לעשות את העבודה הרוחנית שלכם היטב בתוך הבית, אז תעזבו את הבית. זה מה שהוא אמר. אבל הוא לא התכוון פיזית להרוג אמא ואבא. הוא בוודאי לא התכוון לא לעזור לאמא כשהיא באה ומתדפקת על חומות המנזר.

אז פה צריך לדעת איך לקרוא את הבודהה. וזה תורה שלמה שנקראת

ཨ་རྩ་

Drange

אימרו: *Drange*

ואנחנו נכנס אליה קצת בקורס 15. כי יש קריטריונים איך לקרוא את הבודהה. איך נחליט מתי הוא התכוון מילולית למה שהוא אמר ומתי הוא התכוון בהשאלה למה שהוא אמר. אז זה תורה שלמה.

המבנה הפורמאלי של לוגיקה בודהיסטית

או קיי, אז עוד עניין קטן ואז לאמה אריה יעשה לנו דיבייט.

(פונה ללאמה אריה-הלה): אז בוא נעשה דיבייט.

לאמה דבורה-הלה: **או אני משערת שאתה לא יכול לתת לי את ההגדרה של סיבה⁵.**

לאמה אריה-הלה: ***Tak madrup***

לאמה דבורה-הלה: הוא אומר *Tak madrup*. מה זאת אומרת? את טועה.

אה! או אתה יכול לתת לי הגדרה של סיבה?

לאמה אריה-הלה: ***Du***

לאמה דבורה-הלה: ***!Sho***

לאמה אריה-הלה: **סיבה זה מה שניתן כסיבה.**

לאמה דבורה-הלה: אז, הוא אומר: 'סיבה זה כל דבר שמישהו נותן כסיבה'.

אז, כל דבר הוא סיבה טובה!

לאמה אריה-הלה: ***Chi chir***

לאמה דבורה-הלה: ***Chi chir . Chi chir*** - מה זה? 'למה את אומרת את זה? על סמך מה את אומרת את זה?'

תודה רבה 😊. זאת התגובה הנכונה. לא כל סיבה היא סיבה טובה. אז כל דבר יכול להיות סיבה, לא כל דבר הוא סיבה טובה.

⁵ זכרו שבהקשר של הוכחה לוגית, המינוח העדיף הוא "נימוק" (reason, או tak בטיבטית) ולא "סיבה" (cause, או gyu בטיבטית).

חזרה: תגובות אפשריות בפולמוס

- אז סוג אחד של סיבות זה כאלה שהן נכונות. אז אם אני אתן לו סיבה שהיא נכונה אז התגובה שלו תהיה *Du*.

- סוג שני של סיבה שאני יכולה לתת זה סיבה שהיא לא נכונה, שהיא בעליל, לא נכונה. ואז מה הוא יגיד?

לאמה אריה-הלה: *Tak madrup*.

לאמה דבורה-הלה: *Tak madrup* - סיבה לא נכונה.

- אני יכולה לתת, כמו שעשיתי עכשיו, משהו שהתגובה שלו תהיה: 'למה את אומרת את זה?' תגיד...

לאמה אריה-הלה: *Chi chir*.

לאמה דבורה-הלה: *Chi chir*. 'על סמך מה את אומרת את זה? מה את אומרת, כל סיבה היא סיבה טובה?' *Chi chir*. אז זה תגובה שלישית. 'מי אמר לך את זה? על סמך מה את אומרת את זה?'

- או שאני יכולה לתת סיבה, שהוא לא יחשוב שהיא בכלל הוכיחה מה שרציתי. אז הוא יגיד...

לאמה אריה-הלה: *Ma kyap*.

לאמה דבורה-הלה: *Ma kyap* או *Kyappa majung*.

- או שהוא יכול ללכת בכיוון של סרקזם והוא יכול להגיד...

לאמה אריה-הלה: את רוצה להגיד ש...

לאמה דבורה-הלה: את מתכוונת ש...

- לאמה אריה-הלה: או לבקש ממך לחזור.

לאמה דבורה-הלה: או לבקש לחזור.

אז אלה האופציות שיש לכם להגיב, וזהו. אלה האופציות שיש לכם להגיב. כשמישהו נותן לכם סיבה בפולמוס, יש לכם חמש אופציות, מה שמנינו עכשיו:

1. או שאתם מסכימים, אתם אומרים *Du*.

2. או שאתם חושבים שהסיבה לא נכונה.

3. או שאתם חושבים שאין הנמקה טובה לסיבה הזאת: 'על סמך מה את אומרת את זה?'

4. או שאתם אומרים: 'את לא הוכחת בכלל, לא נובע'.

5. או שאתם הולכים בסרקזם, ועכשיו אתם רואים איך אתם יכולים לסבך אותי וזה יהיה טוב. אבל, זהירות. זה רק אם אתם ממש בטוחים שאני טועה ואתם מסוגלים עכשיו להוליך אותי למצוא את הטעות שלי.

קורה שאני משתהה. אני אומרת לו: 'אז אתה אומר לי שכל הסיבות הן טובות?' והוא פתאום לא בטוח בעצמו - זה לא היה המקרה כאן - אבל הוא פתאום לא בטוח בעצמו והוא מתחיל להשתהות, ואז יש גם כן תגובות.

6. אז אני אומרת "אווווווו" (בטון הולך ועולה) ☺. הולכים ומביכים את ה[מתנגד].

7. ואם אני סיבכתי אותו, אם הוא טען איזה טענה ואני סובבתי אותו והראיתי לו את השגיאה, אני יכולה להגיד לו *Tsa!!*, וזה 'תבייש לך' ☺. תבייש לך'. (אתה סולח לי, כן?) הוא אחר-כך עושה לי אותו דבר כמובן.

אוקי.

שלושה סוגים של נימוקים טובים:

אימרו: *Tak yangdak*

ཏགས་ཡང་དག

Tak yangdak

אז *Tak* אנחנו יודעים, זה סיבה.

ו-*Yangdak* זה נכונה.

אז *Tak yangdak*, סיבה נכונה.

ועכשיו אנחנו מדברים על שלושה סוגים של סיבה נכונה.

1. נימוק נכון הקשור בתוצאה

והסוג הראשון, מה שהיה לנו קודם,

אז בואו חזרו אחרי: *Dretak yangdak*

འབྲས་ཏགས་ཡང་དག

Dre tak yangdak

Dre, היה לנו *Drebu* קודם, אתם זוכרים? תוצאה.

אז *Dre tak yangdak* זה סיבה טובה שקשורה בתוצאה. סיבה טובה שקשורה בתוצאה.

דוגמה: מעבר הרים שיש מעליו עשן

כמו למשל - זו דוגמה מהטקסטים הטיבטיים. הטקסטים הטיבטיים נכתבו בטיבט, אז הם משתמשים במה שקורה בטיבט. וטיבט היא ארץ הררית והם הולכים ממקום למקום, הם עוברים בהרים, ויש מעברי הרים שהם צריכים לעבור להגיע ליעדם והם מתקרבים למעבר כזה, והם רואים שמה עשן. אז אומרים:

དུ་ལྷན་གྱི་ལ་ལ་ཚེས་ཅན།

མི་ཡོད་དེ།

དུ་བ་ཡོད་བའི་ཕྱིར།

duden gyi la la chuchen

meyu de

duwa yupay chir

Duwa זה עשן, ו-

Me זה אש.

הבה ניקח מעבר הרים, עם ענן גדול של עשן תלוי מעליו;
מוכרתה להיות שם אש,

בגלל שיש שם ענן של עשן.

אז זו דוגמה של נימוק שקשור בתוצאה. הם רואים את הענן עשן, שזה תוצאה של האש שהם מניחים שתהיה. אז הנימוק הוא טוב, בגלל שהוא משתמש בתוצאה שהם רואים. הם רואים את העשן מעל המעבר הרים ולכן מסיקים שיש שמה אש. אז זה הסוג הראשון של נימוק טוב, או סיבה נכונה, שהיא קשורה בתוצאה שכבר רואים.

למה אנחנו בכלל מדברים על סוגים של סיבות נכונות?

תזכרו שכל האמנות הזאת של החשיבה הלוגית וההתפלמסות, פותחה כדי לעזור לנו לראות ריקות ישירות. לפני שאנחנו יכולים לראות ריקות ישירות, אנחנו צריכים להיות מסוגלים להוכיח את זה לעצמנו באופן הגיוני, על ידי *Jepak tsema*.

אנחנו צריכים לתפוס את הריקות באמצעות ההיגיון, קודם. לפני שנוכל לראות אותה ישירות. כדי שזה יקרה, אנחנו צריכים להוכיח אותה לעצמנו. אנחנו צריכים להוכיח אותה לעצמנו באלף צורות שונות.

וכל אדם יש לו דיספוזיציה אחרת וכמורים אתם ניגשים לכל אחד מתוך...אתם תראו, הצגנו כבר כמה הוכחות של ריקות במהלך הקורסים שלנו, ויש כאלה שאומרים: 'לזה אני מתחבר, לזה אני לא מתחבר'. וזה בסדר. כל אחד יש לו עולם אינטואיציות אחר, את העולם שלו, את הקארמה שלו וצריך הרבה הוכחות של ריקות כדי שאנחנו נוכל לאשש את זה לעצמנו ולהבין את זה מספיק טוב כדי שנוכל לפגוש את זה ישירות. אז אנחנו מדברים על צורות שונות של סיבות. אז כמו למשל סיבה שקשורה בתוצאה, כאן.

2. נימוק נכון הקשור בטבע

סוג שני של סיבה שהיא נכונה,

རང་བཞིན་གྱི་རྟགས་ཡང་དག

Rangshin gyi tak yangdak

אמרו: *Rangshin gyi tak yangdak*

אז *Tak yangdak* טוב, סיבה נכונה.

ו-*Rangshin* זה טבע.

אז זה סיבה נכונה שקשורה בטבע. אנחנו נדבר על זה בשיעור הבא.

3. נימוק נכון הקשור בהיעדר

והסוג השלישי,

אימרו: *Mamikpay tak yangdak*

མ་དམིགས་པའི་རྟགས་ཡང་དག

Mamikpay tak yangdak

אז *Tak yangdak*, אתם יודעים.

Mamikpa זה משהו שנעדר.

Mikpa זה משהו שתופסים ו-*Mamikpa* זה משהו שאיננו.

אז אלו סיבות נכונות שקשורות בהעדר.

ואלו במיוחד מעניינות כי אלו קשורות בהוכחות של ריקות, כי כשאנחנו רוצים להוכיח ריקות אנחנו רוצים להוכיח העדר. אז אלו במיוחד חשובות, ואת זה נעשה בהמשך הקורס.

אוקי. הבמה שלך

כיצד מתנהל פולמוס

לאמה אריה-הלה: טוב, עכשיו אנחנו מגיעים לחלק יותר מתקדם של הפולמוס וזה

איך להמשיך את הפולמוס אחרי שקיבלתם את התשובה.

אתם מתקיפים, אתם אמרתם משהו והמגן ענה לכם

Tak madrup, לא נכון.

אז אתם רוצים עכשיו להוכיח.

אתם יכולים להגיד למגן בסרקזם: 'מה? אתה רוצה להגיד לי שאתה באמת מתכוון לזה?'

אבל נניח שאתם רוצים להוכיח לו, שהסיבה שנתתם היא כן נכונה. כי *Tak madrup* אמר 'זה לא נכון מה שאמרת, מה שאמרת בתור סיבה זה לא אמת, ולכן אז היא לא יכולה לגרור את הטענה.'

אז מה שאנחנו עושים במצב כזה, זה [ש]אנחנו מוכיחים עכשיו משהו חדש. כשאומרים *Tak madrup*, זה אומר 'הסיבה שנתת היא לא נכונה בקשר לנושא הזה', נכון?

למשל, במשפט *Dra chu chen*.

אז *Dra* זה הנושא. הצליל זה הנושא. אז בקשר לצליל, 'צליל הוא דבר משתנה בגלל שהוא דבר שנוצר'. אז אם הוא עונה *Tak madrup* הוא אומר לי: 'צליל הוא לא דבר שנוצר'. אז אני צריך עכשיו להוכיח שצליל הוא דבר שנוצר'. אז אני משאיר את הנושא. אני הולך עכשיו לתת הוכחה חדשה.

מה ההוכחה החדשה? שצליל הוא דבר שנוצר'. אז הנושא נשאר 'צליל' והטענה שלי עכשיו זה מה שהיה קודם ההוכחה, אז 'הצליל הוא דבר שנוצר כי' ועכשיו, אני צריך למצוא סיבה למה צליל הוא דבר שנוצר'.

'צליל זה דבר שנוצר, כי בלי שמייצרים אותו, אז אין ויברציות'.

זו הדרך שבה אני ממשיך את הפולמוס: לוקח את מה שהיה קודם הסיבה, מעביר אותה כעת לטענה ומוצא סיבה חדשה.

אני ממשיך ככה עד שאני מצליח לשכנע אותו שבאמת צליל הוא דבר שנוצר, ואז אני חושב שהצלחתי לנצח בפולמוס, ושבאמת הוא יקבל עכשיו את מה שאני מאמין, שצליל הוא דבר משתנה. בגלל שאם הוא דבר שנוצר אז הוא דבר משתנה. אז זה בקשר לתשובה של *Tak Madrup*, שאומר 'הסיבה לא נכונה לגבי הנושא הזה'.

ובקשר ל-*Ma Kyap*, או *Kyappa Majung*, שזה 'הסיבה לא מוכיחה את הטענה', אז נגיד בפעם הבאה.

מהקהל: רק שיתוף קצר. נזכרתי שאנחנו מדברים פה, ככה זה נראה לנו איזה מודל תאורטי ולברר ריקות וכאלה דברים, אבל כשהיינו בכפר סילבר נפגשנו בכיתה של ילדים בני שלוש-עשרה – ארבע-עשרה, כשעוד היה כל הצוות מדיאמונד מאונטיין, ושאלנו אותם שאלות גדולות 'כמו מה אתם רוצים לשנות בעולם'.

והילדים שם, אנשי הפנימייה, היו מאד ציניים. אמרו: 'מה, אי אפשר לשנות את העולם'. וג'וני-או ודניאל נכנסו איתם לדיבייט. הם השתמשו עם הכלי הזה כדי לברר את השגיאות שלהם. אז זה היה נורא יפה, איך הם לקחו רעיונות גדולים כמו לשנות את העולם, עם ילדים בני ארבע-עשרה והוכיחו להם, צעד אחר צעד. הם כמובן היו מאסטרים, אני ישבתי שם והתפעלתי. אז זה כלי מאוד טוב לעבודה בכלל עם אנשים.

המורה: נהדר, תודה רבה. תודה רבה.

(מנדלה)

(הקדשה)